

Principis Generals de la Política Corporativa de
Compliance Penal

Setembre 2023

Contingut

1. Introducció
 - 1.1 Antecedents
 - 1.2 Abast
 - 1.3 Objectiu
2. Àmbit d'aplicació
3. Marc normatiu. Normativa y estàndards d'aplicació
4. Principis generals de la gestió del risc penal
5. Model de Prevenció Penal

1. Introducció

1.1 Antecedents

El 23 de juny de 2010 es va publicar al Butlletí Oficial de l'Estat la Llei Orgànica 5/2010 per la qual es va modificar la Llei Orgànica 10/1995 del Codi Penal, que va entrar en vigor el 23 de desembre de 2010. Aquesta reforma va suposar, entre altres aspectes, la introducció a la jurisdicció penal de la responsabilitat de les persones jurídiques, cosa que suposava un avenç en l'harmonització normativa comunitària i passava a regular una situació que demanava l'existència d'un retret penal específic en supòsits de delictes comesos per determinades persones físiques emparades per una estructura societària/empresarial.

El Codi Penal va patir una nova reforma a través de la Llei Orgànica 1/2015, en vigor des de l'1 de juliol del 2015. Aquesta nova reforma va millorar la tècnica en la regulació de la responsabilitat penal de les persones jurídiques amb la finalitat de delimitar adequadament el contingut del 'degut control', entès com l'incompliment greu del deure de supervisió sobre els treballadors de l'empresa i on precisament l'omissió d'aquest deure permet fonamentar la seva responsabilitat penal.

Tot i això, en el cas que la companyia compti amb un programa de prevenció que redueixi el risc de comissió de delictes i un òrgan de supervisió del programa de prevenció que reuneixi determinades característiques, queda exempta de responsabilitat penal. La reforma incideix, a més a més, en els possibles subjectes penalment responsables, els delictes concrets que poden activar la responsabilitat penal o el sistema de penes, establint una regulació completa en la matèria.

Així mateix, el 13 de març del 2019 va entrar en vigor la Llei Orgànica 1/2019 per la qual es va modificar el Codi Penal per transposar Directives de la Unió Europea en els àmbits financer i de terrorisme i abordar qüestions d'índole internacional.

Durant el 2021 es va modificar el Codi Penal com a conseqüència de l'entrada en vigor de: La Llei Orgànica 6/2021, de 28 d'abril, mitjançant la qual es van incorporar dues noves agreujants per al delicte de blanqueig de capitals i la Llei Orgànica 8/2021, de 4 de juny, de protecció integral a la infància i l'adolescència davant de la violència, mitjançant la qual s'incorporen els articles 3, apartats 2 a 4, 6 i 9, paràgrafs a), b) i g) de la Directiva 2011/93/UE de 13 de desembre de 2011, relatiu a la lluita contra els abusos i l'explotació sexuals dels menors i la pornografia infantil.

Posteriorment, a l'exercici 2022 s'ha modificat novament el Codi Penal com a conseqüència de l'entrada en vigor de:

- La Llei Orgànica 9/2022, de 28 de juliol, per la qual s'estableixen normes que facilitin l'ús d'informació financera i d'altres tipus per a la prevenció, la detecció, la investigació o l'enjudiciament d'infraccions penals.
- La Llei Orgànica 10/2022, de 6 de setembre, de garantia integral de la llibertat sexual per la qual es preveu l'obligació per part de les empreses de promoure condicions de treball que evitin la comissió de delictes i altres conductes contra la llibertat sexual i la integritat moral a la feina.
- La Llei Orgànica 14/2022, de 22 de desembre, de transposició de directives europees i altres disposicions per a l'adaptació de la legislació penal a l'ordenament de la Unió Europea, i reforma dels delictes contra la integritat moral, desordres públics i contraban de armes de doble ús.

Finalment, en l'exercici 2023 s'ha publicat una nova modificació del Codi Penal arran de l'entrada en vigor de:

- Llei 2/2023, de 20 de febrer, reguladora de la protecció de les persones que informin sobre infraccions normatives i de lluita contra la corrupció.
- Llei Orgànica 3/2023, de 28 de març, de modificació de la Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal, en matèria de maltractament animal.
- Llei Orgànica 4/2023, de 27 d'abril, per a la modificació de la Llei orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal, en els delictes contra la llibertat sexual, la Llei d'Enjudiciament Criminal i la Llei orgànica 5/2000, de 12 de gener, reguladora de la responsabilitat penal dels menors.

1.2 Abast

En aquest escenari, resulta essencial la revisió dels sistemes de control adequats, de compliment normatiu i de prevenció penal existents, a fi d'intentar evitar que CaixaBank i les entitats del seu Perímetre incorrin en contingències d'aquest tipus i garantir que el model d'organització i gestió contempla, com a aspectes principals: (i) l'existència d'un òrgan amb poders autònoms d'iniciativa i control per a la supervisió del funcionament i del compliment del model de prevenció implantat esmentat; (ii) la identificació de les activitats de l'empresa en l'àmbit de les quals puguin ser comesos els delictes que han de ser previnguts (mapa de riscos); (iii) la implantació de protocols o procediments que concretin el procés de formació de la voluntat de la persona jurídica, d'adopció de decisions i d'execució de les mateixes en relació amb aquells; (iv) la posada en funcionament de models de gestió dels recursos adequats per impedir la comissió dels delictes que han de ser previnguts; (v) l'obligació d'informar de possibles riscos i incompliments a l'organisme encarregat de vigilar el funcionament i l'observança del model de prevenció; (vi) un sistema disciplinari que sancioni adequadament l'incompliment de les mesures que estableixi el model i (vii) la verificació periòdica del model i de la seva organització, a l'estructura de control o a l'activitat desenvolupada.

1.3 Objectiu

Els objectius d'aquests principis són, principalment:

- I. Transmetre a tots els empleats, directius i membres dels Òrgans de Govern de CaixaBank i les filials que formen el Perímetre, així com a les Persones Associades que s'hi relacionin, el compromís de les filials per vetllar perquè la seva activitat estigui basada en el respecte a les lleis i a les normes vigents a cada moment, així com a la promoció i defensa dels seus valors corporatius i principis d'actuació establerts en el seu Codi Ètic i, per tant, enllaça amb els seus valors ètics, ratificant la ferma voluntat per mantenir una conducta de compliment estricta en matèria penal.
- II. Establir un marc general per al model de prevenció penal de l'Entitat, adaptant-lo a les noves disposicions normatives. El Model comprèn el conjunt de mesures dirigides a la prevenció, detecció i reacció davant de comportaments delictius i identifica els riscos i controls associats a aquests que s'estableixin.
- III. Assegurar davant els accionistes, clients, proveïdors, els òrgans judicials i la societat en general que el Grup CaixaBank compleix els deures de supervisió i control de la seva activitat, establint mesures adequades per prevenir o reduir el risc de la comissió de delictes i que, per tant, s'exerceix el degut control legalment procedent sobre administradors, directius, empleats i altres persones associades.

Adicionalment, CaixaBank ha determinat:

- Les diferents figures penals que, de conformitat amb el que preveu el Codi Penal espanyol, poden ser imputables a les persones jurídiques a Espanya, distingint, en primer lloc, aquells delictes el potencial risc de comissió dels quals, atenent a l'objecte social i a l'activitat ordinària exercida per CaixaBank com a entitat financera centrada, principalment, en la prestació de serveis de finançament i inversió en l'àmbit de banca minorista, corporativa, tresoreria i mercats, així com el negoci d'assegurances, i la resta de filials que formen el Perímetre, podria ser més elevat i, en segon lloc, a la resta de comportaments que poden tenir rellevància penal per trobar-se a la nostra legislació associats a una possible comissió per part de les persones jurídiques.
- Els anomenats delictes accessoris recollits a l'article 129¹ del Codi Penal així com aquells delictes anomenats ad intra².

¹L'article 129 del Codi Penal es refereix a aquelles empreses, organitzacions, grups o qualsevol altra classe d'entitats o agrupacions de persones que, per no tenir personalitat jurídica, no estiguin compreses a l'article 31 bis, al si del qual, amb la seva col·laboració o per mitjà d'elles es cometessin delictes, no se'ls aplica el règim de responsabilitat penal de les persones jurídiques, sinó una o diverses conseqüències accessòries a la pena que correspongui a l'autor del delicte. Aquestes conseqüències són coincidents amb les mesures previstes en cas de responsabilitat penal de la persona jurídica.

²Riscos penals rellevants a nivell sectorial atenent les activitats desenvolupades pel Grup CaixaBank. En particular, fan referència als delictes relatius a administració deslleial, apropiació indeguda, falsedat documental i delictes societaris.

2. Àmbit d'aplicació

Aquests Principis Generals de la Política corporativa de *Compliance* penal (d'ara endavant, "els Principis Generals") són aplicables als empleats/des, directius/es i membres dels Òrgans de Govern de CaixaBank.

Aquests Principis Generals tenen caràcter corporatiu. En conseqüència, els principis d'actuació definits són aplicables a les societats del Grup CaixaBank en els termes establerts en aquest apartat. Els òrgans de govern d'aquestes societats adoptaran les decisions oportunes per integrar les disposicions d'aquests Principis Generals adaptant, seguint el principi de proporcionalitat, el marc de govern a la idiosincràsia de la seva estructura d'òrgans de govern, comitès i departaments, i els principis d'actuació, metodologies i processos al que descriu aquest document.

Aquesta integració podrà suposar, entre altres decisions, l'aprovació d'uns Principis Generals propis per part de la filial. L'aprovació serà necessària en aquelles filials que necessitin adaptar el que disposa aquests Principis a les seves especificitats pròpies, ja sigui per matèria, per jurisdicció o per rellevància del risc a la filial. En aquells casos en què les activitats de control i gestió del risc de la filial es faci directament des de CaixaBank, ja sigui per materialitat del risc a la filial, per raons d'eficiència o perquè la filial hagi externalitzat a CaixaBank la gestió operativa d'aquest risc, els òrgans de govern de les filials afectades com a mínim prendran coneixement de l'existència d'aquests Principis Generals corporatius i de la seva aplicació a aquestes filials.

L'adhesió a aquests Principis Generals per part dels òrgans de govern de les filials es realitzarà quan, sent aplicables, la filial no elabori uns principis generals propis.

En qualsevol cas, la funció de compliment de CaixaBank, atès el seu caràcter corporatiu, vetllarà perquè la integració d'aquests Principis Generals a les filials sigui proporcionada, que en cas que les filials aprovin principis generals propis aquests estiguin alineats amb els Principis Generals corporatius, i per la consistència a tot el Grup CaixaBank.

Finalment, aquests Principis Generals, a més de ser corporatius, tenen la consideració de Principis Generals individuals de CaixaBank, matriu del Grup CaixaBank.

A efectes d'aquests Principis Generals, configuren el Perímetre les empreses del Grup CaixaBank, on concorren les condicions següents: participació majoritària, control i vocació de permanència per part de CaixaBank, existència d'estructura a la societat i desenvolupament d'una activitat relacionada amb l'activitat de CaixaBank. El condicionant de vocació de permanència deixarà de tenir efecte si transcorreguts dos anys des de la decisió de la seva no inclusió al Perímetre, una filial continua formant part del Grup.

Alhora, **dins les empreses del Perímetre**, el Comitè de Gestió Penal Corporativa establirà un tractament especial per a aquelles empreses considerades com a **significatives**:

- **Filials Significatives:** filials que compten amb funció de Compliment Pròpia en virtut de la seva criticitat dins el Grup i/o per l'existència de requeriments específics com a conseqüència d'estar subjectes a una regulació addicional a la regulació bancària espanyola i europea.
- **Resta de Perímetre:** filials que no disposen d'una unitat de Compliment Normatiu pròpia perquè no estan subjectes a regulació addicional a la regulació bancària o en què el risc de compliment és menor a causa de l'activitat desenvolupada.

En consonància amb el nivell de complexitat, el Comitè de Gestió Penal Corporativa establirà diferents periodicitats de report respecte de les filials que conformen el Perímetre.

Les filials del **Perímetre** hauran de supervisar i la coordinar la implantació del model de prevenció penal corporatiu a les filials que depenguin d'elles.

Les empreses del Grup seran objecte de revisió mínima anual als efectes de contrastar la concurrència dels requisits per a la determinació de la seva inclusió al Perímetre, a cada moment.

Així mateix, aquests Principis Generals seran d'aplicació a l'apartat 4 a totes les Persones Associades³ a CaixaBank, incloent-hi especialment els intermediaris i agents que actuïn en nom o per compte de l'Entitat, sempre que les concretes circumstàncies existents així ho permetin, per garantir així el compliment de la Llei i actuar amb la diligència deguda.

Aquests Principis Generals no modifiquen les relacions de treball entre les filials de CaixaBank i els seus empleats, ni es poden interpretar com un contracte de treball o una promesa de feina per qualsevol període de temps.

³ Persones físiques o jurídiques amb què CaixaBank o qualsevol filial del Perímetre manté relacions de negoci de qualsevol índole. Inclou entre d'altres, les persones que presten serveis a través d'empreses de treball temporal o per mitjà de convenis acadèmics, intermediaris, agents, corredors, assessors externs o persones físiques o jurídiques contractades per al lliurament de béns o prestació de serveis.

3. Marc normatiu. Normativa i estàndards d'aplicació

Aquests Principis Generals es regeixen pel que preveu la normativa aplicable vigent, així com per aquella que la modifiqui o substitueixi en el futur. En concret, a data de la seva elaboració, la normativa vigent aplicable a CaixaBank és la següent:

- Llei Orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal i les modificacions posteriors
- Circular 1/2011 de la Fiscalia General de l'Estat, d'1 de juny, relativa a la responsabilitat penal de les persones jurídiques conforme a la reforma del Codi Penal efectuada per Llei Orgànica número 5/2010
- Llei 31/2014, de 3 de desembre, per la qual es modifica la Llei de societats de capital per a la millora del govern corporatiu
- Circular 1/2016 de la Fiscalia General de l'Estat, del 22 de gener, sobre la responsabilitat penal de les persones jurídiques conforme a la reforma del Codi Penal efectuada per Llei Orgànica 1/2015
- Directiva (UE) 2019/1937 del Parlament Europeu i del Consell de 23 d'octubre del 2019 relativa a la protecció de les persones que informin sobre infraccions del Dret de la Unió
- Llei de Pràctiques Corruptes a l'estranger (FCPA – 1977)
- Convenció contra el suborn de l'OCDE (1997)
- Convenció de les Nacions Unides contra la Corrupció (2003)
- Principis Empresarials per Contrarestar el Suborn de Transparència Internacional (2003)
- Regles de la International Chamber of Commerce per combatre la corrupció (2005)
- UK Bribery Act (2010)

Adicionalment, aquests Principis Generals tenen en compte altres estàndards nacionals i internacionals en matèria de responsabilitat penal, com són:

- Norma ISO 19600 sobre Sistemes de Gestió de Compliance (Guia)
- Norma ISO 37001 de Sistemes de Gestió Anti-suborn
- Norma UNE 19601 sobre Sistemes de Gestió de Compliance Penal
- Norma UNE 19602 sobre Sistemes de Gestió de Compliance Tributari
- Norma ISO 37301 sobre Sistemes de Gestió de Compliance
- Norma ISO 37002 sobre Canals de Denúncia

En el cas de filials i/o sucursals subjectes a jurisdiccions estrangeres o normativa sectorial complementària, les polítiques i procediments que aquestes filials i/o sucursals desenvolupin tindran en compte, a més de la seva normativa pròpia, les obligacions a nivell consolidat contingudes a la normativa abans referenciada mentre no siguin contradictòries amb els requisits específics de la jurisdicció o normativa sectorial corresponent.

4. Principis generals de gestió del risc penal

Els principis pels quals es regeixen aquests Principis Generals i, en conseqüència, el Model de Prevenció Penal, són els següents:

- i. Actuar d'acord amb la legislació vigent, el Codi ètic, les normes de Conducta aplicables, així com la resta de normatives internes.
- ii. Promoure la cultura corporativa de prevenció i no tolerar la comissió d'actes il·lícits o fraudulents, així com fomentar l'aplicació dels principis d'ètica i comportament responsable.
- iii. Garantir l'existència de sistemes de control eficaços, permanents i actualitzats en tot moment.
- iv. Supervisar el sotmetiment de totes les actuacions i decisions que s'adoptin a CaixaBank i a les entitats del Perímetre, a les normes internes, procediments i protocols establerts a aquest efecte, així com als controls corresponents. En cas de persones associades, aquestes actuacions i decisions seran les que es traslladin contractualment en el marc de la prestació del servei de què es tracti.
- v. Assegurar els recursos i els mitjans adequats per a l'aplicació d'aquests Principis Generals a fi de prevenir o detectar la possible comissió de delictes.
- vi. Realitzar activitats de formació que resultin adequades i proporcionades, amb la periodicitat suficient per garantir l'actualització dels seus coneixements en aquesta matèria i el desenvolupament d'una cultura d'ètica empresarial i de compliment de la llei.
- vii. Transmetre la responsabilitat de totes les persones físiques o jurídiques sota l'àmbit d'aplicació d'aquests Principis Generals respecte de la vigilància de conductes potencialment il·lícites des de la perspectiva penal. En particular, aquelles persones que tinguin a càrrec seu empleats o equips de treball, vetllaran per prevenir comportaments il·lícits penals i s'asseguraran de recórrer amb la major brevetat i diligència als òrgans i processos establerts tan aviat com els detectin.
- viii. Transmetre l'obligació de totes les persones sota l'àmbit dels presents Principis Generals d'informar sobre qualsevol fet potencialment constitutiu de delictes, frau o irregularitat que hagin conegut.
- ix. Promoure en tot moment una cultura de compliment que, amb les degudes garanties de confidencialitat i protecció de l'informant, afavoreixi les comunicacions de possibles riscos i/o irregularitats amb transcendència penal, mitjançant els canals interns establerts a aquest efecte.
- x. Investigar com més aviat millor eventuais fets presumptament delictius, garantint en tot cas els drets de les persones que intervenen en la investigació.
- xi. Conèixer el règim disciplinari davant d'incompliments interns vinculats a possibles il·lícits penals en atenció a la normativa interna i legal d'aplicació d'acord amb el que preveu el Conveni col·lectiu i l'Estatut dels treballadors i la resta de normativa aplicable.

5. Model de Prevenció Penal

En aquest escenari, resulta essencial assegurar que es disposa d'un model d'organització i gestió per a la prevenció de delictes amb els sistemes de control de compliment normatiu i prevenció penal adequats, per tal de prevenir i evitar que les entitats incorrin en contingències d'aquesta tipologia.

Aquest Model inclou, com a elements principals:

- i. Un òrgan amb poders autònoms d'iniciativa i control per a la supervisió del funcionament i del compliment del model de prevenció implantat. A CaixaBank i a les entitats que conformen el seu Perímetre a efectes d'aquests Principis Generals, aquestes funcions s'encomanen al Comitè de Gestió Penal Corporativa;
- ii. La identificació de les activitats de CaixaBank i de les entitats del Perímetre en l'àmbit de les quals puguin ser comesos els delictes que han de ser previnguts;
- iii. La implantació de mesures organitzatives i procediments que concretin el procés de formació de la voluntat de la persona jurídica, d'adopció de decisions i d'execució de les mateixes en relació amb aquells;
- iv. Pautes d'actuació davant la possible existència de qualsevol conflicte d'interès;
- v. Els recursos adequats per impedir la comissió dels delictes que han de ser previnguts;
- vi. L'obligació d'informar de possibles riscos i incompliments l'organisme encarregat de vigilar el funcionament i l'observança del model de prevenció;
- vii. L'existència d'un Sistema intern d'informació per a la detecció i la comunicació de possibles il·lícits penals;
- viii. L'existència d'un règim disciplinari que operi davant d'incompliments interns en relació a la normativa interna i legal d'aplicació, i
- ix. La verificació periòdica del model i la seva modificació quan el seu manteniment ho requereixi o es produeixin canvis a l'organització, a l'estructura de control o a l'activitat desenvolupada.

Aquest Model contempla cinc (5) fases diferenciades:

1. Fase de prevenció: identificació de les conductes penals de risc que afecten CaixaBank i les entitats del seu Perímetre, així com determinació de l'existència de controls aplicables en la matèria.
2. Fase de detecció: detecció de possibles il·lícits penals a través dels diferents canals i mitjans existents.
3. Fase de resposta: actuació del Comitè de Gestió Penal Corporativa davant d'indícis o sospites de comissió d'un delicte a CaixaBank o en alguna de les entitats que conformen el seu Perímetre i reducció -si és possible- dels perjudicis que es puguin causar.
4. Fase de report: comunicació i informació periòdica als òrgans de govern i direcció de CaixaBank i, si escau, de les entitats que conformen el seu Perímetre.
5. Fase de monitorització: avaluació periòdica del Model i la seva adaptació tant a les circumstàncies de CaixaBank i de les entitats del seu Perímetre, com a l'evolució de les exigències en matèria de prevenció de riscos penals a les persones jurídiques segons la seva evolució legal, jurisprudencial i doctrinal. Per dur a terme l'avaluació periòdica del Model es sotmetrà a auditories que tindran, com a mínim, caràcter triennal i que podran ser internes o externes.